

Pa de llimona amb llavors de rosella

*Una novel·la sobre amistat, secrets guardats
i receptes de pa oblidades*

CRISTINA CAMPOS

Capital Books

PA DE LLIMONA
AMB LLAVORS
DE ROSELLA

© 2017 Cristina Campos

© 2017 Aurèlia Manils, per la traducció

© Mateja Kovac, per la il·lustració de coberta

© 9 Grup Editorial SL, per l'edició

Capital Books

c. Muntaner, 200, àtic 8a • 08036 Barcelona

T. 93 363 08 23

info@capitalbooks.cat

www.capitalbooks.cat

Disseny: J. Mauricio Restrepo

Primera edició: novembre del 2017

ISBN: 978-84-946777-4-8

DL B 24457-2017

Imprès a Romanyà Valls, SA

Tots els drets reservats.

PA DE LLIMONA
AMB LLAVORS
DE ROSELLA
CRISTINA CAMPOS

Capital Books

L'Anna havia planificat el seu comiat amb tot detall. Va ser el seu amant qui, mentre li acaronava un pit, va trobar el trosset de mort que se l'enduria per sempre més al cap d'un any. I en aquell darrer any de la seva existència, l'Anna, per fi, va agafar les regnes de la seva vida.

Ho va deixar tot escrit en una carta que va enviar a la seva germana Marina uns dies abans de morir. Al seu comiat només hi assistirien la seva filla, el seu marit i una reduïda família d'amigues. Es reunirien en un penya-segat de la serra de Tramuntana, a l'illa de Mallorca. Llegirien les paraules que hauria deixat escrites per a cadascú i, junts, llançarien les cendres al mar.

Ningú dels presents en aquella íntima cerimònia no sabia per què l'Anna els havia reunit en aquell indret allunyat del món. I, malgrat tot, eren allà, complint els seus desitjos, al penya-segat de Sa Foradada. Semblava que fins i tot el vent li havia fet cas i bufava amb la suavitat que a ella li hauria agradat. El mar, encalmat com una bassa immensa.

La seva filla va agafar l'urna de mans del seu pare i va caminar sola uns metres, per retenir-la al seu costat uns segons més. Va seure a la vora del penya-segat i es va abraçar a l'urna. Va tancar els ulls i va deixar que les llàgrimes llisquessin, lentament, damunt la cendra que havia estat la seva mare.

La Marina va fer unes passes acostant-se a la seva neboda, però es va aturar. Va abaixar la mirada i va tornar a llegir interiorment les paraules que li havia regalat la seva germana abans de morir.

Estimada germana, estimada amiga,

Voldria que cada vegada que pensis en mi, en nosaltres, esborressis aquells trenta anys de les nostres vides, des del dia en què ens van separar. Perquè per a mi va ser això; eres la meva germana petita, la meva amiga i confident, i vaig sentir que se m'esquinçava l'ànima el dia que te'n vas anar, pràcticament per sempre. Tot just havies fet catorze anys. Mai no vaig entendre el perquè de la teva partida.

Quan te'n vas anar, vaig recordar amb nostàlgia les sortides en el llaüt del pare. Recordes com s'estimava el pare aquella vella barca de fusta? Gairebé més que a nosaltres...

Va palpar el mar amb els ulls, el mateix mar que les va acollir i les va veure créixer. Va deixar que la memòria navegues, a poc a poc, cap als records de la infantesa entre les cales del nord de l'illa en aquella vella barca, buscant sempre les caletes resguardades del vent. Va veure l'Anna asseguda a la proa del llaüt, jove, fràgil, de pell clara i amb un vestit de lli blanc de finets tirants que li ressaltava l'escot i la delicada figura. Els cabells rossos enduts pel vent sempre suau dels mesos d'estiu a l'illa. Li agradava estirar els braços i jugar amb les petites onades que petaven contra el buc de l'embarcació. Recollia aigua fent cassola amb la mà i després l'obria lentament i deixava que li llisqués entre els dits. Un cop i un altre.

Allà, en aquella petita barca de fusta, s'explicaven coses, rien, es barallaven, es reconciliaven o, senzillament, deixaven passar les hores en silenci, bressolades per la brisa marina, fins que el seu pare tornava amb algun tresor... segons ell.

Mentre la Marina desava la carta dins el sobre va recordar l'última passejada amb barca juntes. No va passar res d'especialment memorable o únic. Senzillament van pronunciar aquella paraula que no se sol dir entre germanes. Havien estat els primers a treure el llaüt del port de Valldemossa. Van navegar buscant la cala més buida, una cala on encara no haguessin arribat els estiuejants. Van fondejar a cala Deià, un entrant de mar preciós envoltat de muntanyes. En Néstor va deixar anar l'àncora al mar i va trigar uns segons a submergir-s'hi. Elles dues, juntes, van desplegar la lona de tela blanca per resguardar-se del sol.

—Em fas una trena?

La Marina va seure a la coberta de proa. Es va treure la goma que li recollia la salvatge cabellera negra. L'Anna li va pentinar els cabells amb els dits. Els va repartir en tres blocs i els va humitejar amb gotes de mar. Els va anar trenant a poc a poc. S'entretenia amb cada moviment cada cop que entrecreuava els cabells i llavors, sense adonar-se'n, va pensar que mai més no la tornaria a pentinar, que mai més no tornarien a navegar juntes. Va témer que no la tornaria a veure mai més. I les seves llàgrimes es van fondre amb les gotes de mar entre els cabells de la seva germana. Es van mirar amb tristesa, amb aquells ulls de color avellana que totes dues havien heretat del pare, una mirada que sempre més conservarien. I, al final, l'Anna va pronunciar aquella paraula que no se sol dir entre germanes. Se li va asseure al costat, va recolzar el cap a l'espatlla de la Marina i li va dir:

—T'estimo.

La Marina es va ficar la carta a la butxaca de la jaqueta. Va observar aquella personeta atemorida que continuava abraçada a la cendra de la seva mare, plorant totes les llàgrimes que tenia.

«Cuida't de la meua filla, t'ho demano —continuava la carta—. Està perduda i s'ha de trobar a si mateixa. Acompanya-la, sisplau, en aquesta adolescència estranya.»

Va caminar cap a la seva neboda i se li va asseure al costat, a la vora del penya-segat.

—Què et sembla si deixem que se'n vagi? —li va proposar la Marina, amb veu suau. La noieta va fer que sí, mentre acarona l'urna per última vegada.

El rugit d'una moto de gran cilindrada va trencar el silenci. La Marina es va tombar. L'home de la moto va agafar les claus del contacte i va baixar. Es va treure el casc i el va recolzar al seient. Els seus gestos eren insegurs i dubtosos. No semblava que ningú el conegués.

La Marina va saber de seguida qui era aquell home a qui ningú no esperava, l'únic que sabia el perquè. Per què l'Anna havia triat aquell indret per acomiadar-se de les persones a qui estimava. Del món. D'ell.

LA MATERNITAT O LA *INJERA*

Ingredients

300 g de farina de tef

250 ml d'aigua

Un pessic de sal

Preparació en *mogogo* de ceràmica

Barregeu la farina de tef amb l'aigua i la sal i poseu-la en un bol tapat amb un drap perquè reposi. L'heu de deixar fermentar entre un i tres dies.

Poseu una mica d'oli al *mogogo* i escalfeu-lo a foc mitjà. Afegiu la massa al *mogogo* i deixeu que es torri. La *injera* només s'ha de coure per un costat.

Es feia fosc. Xiulava un vent despietat a l'indret més calorós i profund del planeta, el desert de Danakil, al nord-est d'Etiòpia. Sal, sorra i sofre és tot el que hi ha en aquest espai infinit del continent africà on la temperatura arriba als seixanta graus i res no fa pensar que hi sigui possible la vida. I allà, enmig d'aquell

silenci, enmig del no-res, resguardada en una petita casa blanca de formigó, la Marina es deixava acaronar per en Mathias després d'haver fet l'amor.

—*Bäckerei* —va xiuxiuejar en Mathias.

—No puc deixar de pensar-hi —va dir la Marina, entrellaçant les mans amb les d'en Mathias—. Per què a nosaltres? Per què a l'Anna i a mi? La gent no regala la casa i el negoci a unes desconegudes.

—No va deixar una carta, amb el testament?

—En principi, no. La meva germana continua indagant en els cognoms, però de moment no hi ha res que ens vinculi amb aquella dona.

—I el molí encara funciona? —va preguntar en Mathias.

—Està en ruïnes. Però la fleca, sí. Era l'única que hi havia a Valldemossa.

La Marina es va quedar pensativa uns segons.

—Maria Dolores Molí... Per molt que em repeteixi el seu nom, no em diu res...

—Dolors en alemany... és *Schmerzen*, oi? —va demanar en Mathias.

La Marina va fer que sí.

—És estrany, posar un nom així a una filla, és com si li possessis angoixa o malenconia —va continuar ell.

—Dolors era un nom habitual a Espanya —va aclarir la Marina.

—M'encantaria acompanyar-te... Dec ser l'únic alemany que no coneix Malorca —va dir en Mathias, fent un badall.

—Mallorca, amb dues eles —va somriure ella amb tendresa.

El so de la doble ela no existeix en l'alfabet alemany i, per moltes classes d'idioma que li fes, en Mathias continuava cometent aquell error. El mateix li passava a la Marina, que era incapaç de pronunciar els sons Ä i Ö. Es comunicaven sempre en anglès i, de tant en tant, es feien classes de les respectives

llengües maternes. Feia dos anys, en una llibreria de l'aeroport de Barajas, havien comprat una llibreta Moleskine de tapes negres que van convertir en el seu propi diccionari. Hi anotaven, en els dos idiomes, les paraules que els semblaven importants. A la columna de la dreta, les paraules en castellà; a la columna de l'esquerra, la versió en alemany.

La Marina va allargar la mà i va agafar la llibreta de la tauleta. Va obrir l'estoig i en va treure un bolígraf negre.

—Amb dièresi?

—A la lletra a.

La Marina va escriure *panadería* i, al costat, *Bäckerei*. Va tornar a deixar la llibreta a la tauleta de nit i va sospirar.

—Fa més de deu anys que no poso els peus a Mallorca —va dir, amb una certa tristesa.

En Mathias va apagar la bombeta nua que penjava del sostre.

—... Bona nit, hereva, i no t'hi capfiquis tant, que et conec. Des d'aquí no pots solucionar res.

La Marina li va donar l'esquena i ell la va envoltar amb els braços.

Al cap d'uns minuts, en Mathias ja dormia. A la Marina sempre li costava agafar el son. Deambulava pels seus pensaments repassant els problemes laborals del dia i projectant les solucions per a l'endemà. Era conscient que en una nit no es pot arreglar el món i s'enfadava amb ella mateixa quan tocaven la una i encara estava així. I aquella nit, com totes les seves nits, va deambular per la seva vida. Però no va pensar, evidentment, en la feina com altres vegades, sinó en aquell viatge que no volia però havia de fer a Mallorca. Va recordar les últimes paraules del correu electrònic que li havia enviat l'Anna.

Al final, aquesta herència misteriosa aconseguirà que ens tornem a veure, per fi, que tornis a casa.

Aquesta última frase havia molestat la Marina. Mallorca no és casa meva —es va dir, quan la va llegir—. És on vaig néixer i on vaig passar una part de la infantesa. On vivien els meus pares i on ara només hi queda l'Anna. Però no, no és casa meva. No hi ha res que m'uneixi a aquella illa.

Perquè la Marina no hi tenia quatre pedres que fossin seves, no hi tenia enlloc on tornar per Nadal. Enlloc on estar-se durant les dates que les famílies normals assenyalen al calendari. Els diners per comprar-s'hi una casa sí que els tenia. Però mai no havia sentit el desig de posseir quatre parets. La seva psicòloga, parafrasejant un escriptor de qui no recordava el nom, li va dir una vegada: «Casa és el lloc on algú t'espera». I aquella definició es va resistir tossuda entre els seus pensaments durant dies i nits. Els seus pares eren morts. Hi tenia parents llunyans amb qui pràcticament havia perdut el contacte. I sí, és clar, hi havia la seva germana gran, l'Anna. L'Anna i les seves circumstàncies, que les havien distanciat durant massa temps.

Aquell desarrelament de la Marina s'havia iniciat en l'adolescència. El va començar quan tenia catorze anys i ara, amb quaranta-cinc, no havia deixat el camí. La seva feina l'obligava a viatjar. Ara bé, per què havia buscat aquella vida nòmada? Sempre amunt i avall. Sense voler arrelar. On és casa teva, Marina? Qui t'hi espera? La falta de resposta a aquestes preguntes tan senzilles l'angoixava. I es va passar anys buscant-hi una explicació sincera. Després de pensar-hi molt va decidir que casa seva, la seva autèntica llar, era el món sencer al costat d'en Mathias. Vet aquí la resposta que es va donar. Una resposta que la va tranquil·litzar i que, a més a més, era veritat perquè arreu del món on anaven, per molt petit, recòndit i amagat que fos el lloc, els seus habitants els rebien sempre amb els braços oberts.

Havia trobat una explicació sòlida. I, tot i això, no podia negar que el fet de no tenir aquell indret físic, aquella Ítaca que tenien els seus amics, companys de feina i, per descomptat, també en Ma-

thias, a l'apartament dels seus pares, al número 11 del carrer Bergmanstrasse del barri berlinès de Kreuzberg, de vegades li pesava.

És clar que la Marina podria haver triat una vida més convencional. Una vida més segura. Més estable. Es podria haver quedat en aquell tros de terra envoltat de mar que feia cent quilòmetres de nord a sud i setanta-vuit d'est a oest. Si hagués tornat a Mallorca potser s'hauria casat, com la seva germana, incitada per la mare, amb un dels nois del Reial Club Nàutic de Palma. O potser, tal com volia el seu pare, estaria exercint la seva professió a la planta d'obstetrícia i ginecologia de l'Hospital Universitari Son Dureta, al districte de Ponent del terme municipal de Palma.

Però no. Era allà, a set mil vuit-cents quaranta-tres quilòmetres del seu lloc de naixement, al desert de Danakil, abraçada a l'home a qui estimava.

No aconseguia agafar el son. Es va tombar cap a en Mathias i el va observar mentre dormia plàcidament. Eren tan diferents, ell tan caucàsic, tan alt, tan corpulent, tan alemany. Ella, de pell bruna i amb una cabellera fosca que li cobria l'esquena, baixeta, forta, tan espanyola. Li va acaronar la galta i la barba de to castany sempre descurada. Li va enretirar els cabells que li tapaven la cara i els seus dits li van fregar suaument la pell llisa i jove del voltant dels ulls. Quan va repetir el moviment va pensar en les tímides aruguetes que ella començava a tenir al contorn dels seus. Ell tenia trenta-cinc anys. Ella en faria quaranta-sis a l'agost. Aquell pensament la va inquietar uns segons, però de seguida el va foragitar de la ment. Va reposar el braç damunt la seva cintura i es va sentir tranquil·la i afortunada d'estar abraçada a aquell home, profundament bo, deu anys més jove que ella i que l'estimava i l'admirava. La Marina va tancar els ulls i, ara sí, es va adormir. I ell, inconscientment, la va apropar al seu cos. Casa seva. La seva llar.

Un cop sec. Feia tot just una hora que la Marina havia agafat el son. Va obrir els ulls. Es va incorporar, sobresaltada. Va sentir un altre cop. En silenci, va sortir del llit i va caminar cap a la porta de l'habitació. Els cops venien de l'exterior de la casa. Va travessar el menjador fins a una petita finestra. Va mirar a fora. Era massa fosc. No s'hi veia ni una ànima. Més cops a la porta, aquesta vegada amb menys intensitat.

Hi va arribar i la va obrir. Estirada a terra, mig inconscient, hi havia una jove etiop embarassada.

—Mathias! —va cridar la Marina.

Es va ajupir al costat de la noia que, pel que li va semblar, no devia tenir més de quinze anys.

—Tranquil·la —li va dir la Marina en anglès.

Va posar el tou dels dits sobre el canell de la noia. Hi va fer pressió. La freqüència del pols era massa alta.

En Mathias va sortir corrents del dormitori i va agafar la noia en braços. Un cercle de sang tacava la terra erma de sota el seu cos. Van córrer cap a la casa contigua i en Mathias va ajeure la noia a la llitera de l'interior. La Marina va arreplegar un estetoscopi que hi havia en una taula metàl·lica amb material quirúrgic i d'auscultació. En Mathias va tallar el vel blau marí que li cobria el cos. Actuaven de pressa i sense parlar. Cadascú sabia el que havia de fer. La jove etiop, també en silenci, tancava els ulls i es deixava fer.

La Marina va acostar l'estetoscopi al ventre de la noia i va comprovar que se sentia el batec cardíac del fetus. Era viu. Es va enfundar uns guants de làtex. Va separar les cames a la jove etiop i es va asseure davant seu, en un petit tamboret de fusta, per inspeccionar-li la vagina. Com totes les dones de la tribu àfar, tenia els genitals mutilats i el petit orifici que li havien deixat quan li van practicar la infibulació dificultava la sortida del nadó.

Va introduir els dits a la vagina de la noia i va palpar. Tenia

el coll de l'úter esborrat i una dilatació de set centímetres. El fetus no estava encaixat. El treball de part devia haver començat feia més de dotze hores i el fetus havia deixat de fer força.

Podria eliminar-li la infibulació seccionant les cicatrius per deixar que els teixits vaginals es dilatessin i complissin la funció que haurien d'haver fet si la noia no hagués estat mutilada. Calia decidir. La va tornar a palpar. El fetus era massa amunt i la noia havia perdut massa sang.

—Cesària, ara mateix. No hi ha temps —li va dir a en Mathias.

En Mathias va agafar el braç de la noia, li va buscar les venes i hi va connectar un degotador.

—*Sëmëwot man nô?* —va preguntar en Mathias, en la llengua cuixita, a la noia.

La jove no va contestar.

—*Sëme Mathias nô.*

—*Sëme Marina nô.*

La noia va tancar els ulls. Semblava extenuada.

—Mantén-la desperta, com puguis.

En Mathias la va incorporar. La Marina es va situar al seu darrere amb la injecció de novocaïna. Li va fer corbar l'esquena. Va pressionar els últims ossos de la columna. Li va injectar l'anestèsia al bulb raquidi i, amb molta cura, tots dos la van tornar a ajeure a la llitera. Havien d'esperar vint minuts llargs que l'anestèsia fes efecte. Sense deixar de parlar-li, ara en anglès ara en cuixita per evitar que s'adormís, van estendre uns draps sobre el camp quirúrgic del ventre i el van cobrir de iode. Van preparar un bisturí, pinces de dissecció, pinces hemostàtiques, agulles i fil de sutura.

El front de la noia degotava de suor sense parar. La temperatura ambient era d'uns trenta-cinc graus. La Marina va mullar un drap amb el qual li va eixugar el front; li va aixecar una mica el cap i la va hidratar. Va tornar a preguntar-li el nom, si vivia al poblat més proper, si tenia marit... Ella no va contestar.

—Com es dirà, el bebè? —li va demanar la Marina, gesticulant per fer-se entendre.

Tampoc no va contestar. Amb prou feines podia mantenir oberts aquells seus ulls adolescents.

—Està perdent massa sang —va observar en Mathias, preocupat.

Deu minuts perquè l'anestèsia fes efecte. La Marina va posar les mans sobre els cabells de la jove. Li va resseguir, a poc a poc, les quaranta trenetes de color negre atzabeja que li cobrien el cap. Es va situar al seu davant perquè la pogués veure bé i, simulant amb les mans que feia una trena en l'aire, li va deixar entendre que quan el bebè nasqués, ella li hauria de trenar els cabells igual. La jove etiòp, que va captar els gestos afectuosos de la dona blanca, va dibuixar amb els llavis, com va poder, un discret somriure.

El bisturí va entrar per sota del melic. La Marina, fent pressió cap a l'interior, va obrir els teixits subcutanis i va practicar una incisió vertical fins a la vora del pubis. Tisores. Amb una cura extrema li va tallar la fàscia. Hi va introduir els dits i li va separar els teixits fins a arribar als músculs. Pincres. Amb un tall precís, va esquinçar el peritoneu. Va perforar la paret uterina i va accedir a la bossa del líquid amniòtic. El líquid es va barrejar amb la sang, que brollava excessivament. Amb precisió, va introduir la mà dins l'úter i va notar que la placenta s'havia situat a prop del coll uterí. Va tocar el cos del fetus. El va col·locar en posició. El va agafar pels peus, va fer tracció i, amb un moviment ràpid, el va extreure de la cavitat uterina. El fetus, immòbil, va abandonar el ventre matern. En Mathias li va tallar el cordó umbilical. No va reaccionar a la interrupció de l'oxigen matern que acabaven de provocar-li.

La Marina va posar cap per avall el fetus. Li va donar uns copets a les natges. Silenci. Ho va tornar a provar. El va agafar pel coll, el va incorporar i el va tornar a inclinar de cap per avall. Immòbil, en silenci. La Marina es va treure els guants. Va

estirar el fetus damunt la taula i li va inclinar el caparró, lleugerament, cap enrere. Amb l'altra mà li aixecava la barbeta. Li va acostar les mans al cor. Va col·locar dos dits, el del mig i l'anular, d'una mà sobre l'estèrnum del bebè i, amb un moviment suau i rítmic, va fer cinc compressions ràpides. Va pensar que potser havia aspirat el meconi dins de l'úter i tenia les vies respiratòries obstruïdes.

La Marina es va mirar en Mathias amb preocupació. Ell ja havia tret la placenta de la cavitat uterina i cosia amb fil de sutura el cos de la noia etiòp, que des de la llitera mantenia els ulls oberts i un silenci expectant, mentre observava el seu bebè. La primera filla que havia dut al món.

Amb la criatura immòbil als braços, la Marina es va acostar a la jove. Se li va asseure al costat. Es va ajeure el bebè a la falda, va agafar una mà de la mare i, totes dues juntes, van reiniciar el massatge cardíac.

Ja feia més d'un minut que era fora del ventre, sense oxigen. No aguantaria gaire més. La Marina ho sabia. En Mathias es va mirar la Marina. La Marina li va tornar la mirada i ell va abaixar la vista. Dues morts més, sumades a les moltes que havien volgut evitar durant aquells cinc anys junts com a cooperants de l'ONG per a la qual treballaven. I, per moltes morts que es presenciïn, un no es fa mai immune a l'impacte que causa la mort aliena en mans pròpies. La Marina, amb el palmell de la mà sobre la de la dona etiòp, va prémer amb més força el cos del bebè.

Inesperadament, la noia etiòp, amb les seves últimes forces, va agafar la seva filla de la falda de la Marina i se la va posar sobre el pit. La criatura, en contacte amb el pit de la mare, va sentir, com els havia sentit durant nou mesos, els batecs del seu cor.

La jove va respirar fondo. Va pronunciar unes paraules en la seva llengua i va envoltar la filla amb els braços. I la nena, com

si hagués entès les súpliques de la mare, finalment va obrir els pulmons i va plorar.

La jove etiòp, en sentir el plor del nadó, va somriure en pau. Va dedicar una mirada d'agraïment infinit a la dona blanca que havia dut la seva filleta al món, va tancar els ulls i va morir.

«Cooperació internacional» van ser els termes utilitzats pel doctor Sherman en la darrera classe d'obstetrícia que va impartir als alumnes de medicina de la Universitat de Perelman. Els va mostrar unes diapositives en què es veien uns metges uniformats amb armilla blanca de logotip vermell i amb les lletres MSF que atendien pacients en situacions d'emergència al continent africà. Fins aleshores, la Marina només sabia el mateix que la majoria d'estudiants de la Universitat de Pennsilvània: que el món és injust i que l'atenció mèdica és un privilegi d'alguns.

Feia dinou anys d'aquella classe magistral en una de les universitats més prestigioses del món, però aquell dia, amb la criatura africana als braços, va entendre més que mai les paraules del doctor Sherman quan afirmava que la generositat d'uns quants, capaços de renunciar a la comoditat del món occidental, és imprescindible per salvar vides als indrets més recòndits i inhòspits del planeta.

En Mathias va dur fora del dispensari el cos de la noia, inert damunt la llitera tapada amb un llençol verd. La Marina es va quedar sola contemplant la petita. De mica en mica va deixar de veure-hi un fetus i hi va veure un ésser humà, i llavors va ser conscient de la personeta que tenia al davant. D'aquell nadó fosquet, enganxós i excessivament menut que s'acabava de quedar orfe.

Havia atès innumbrables parts en els deu anys que feia que era cooperant, però era la primera vegada que veia morir de part una mare. Aquella situació la va fer estremir i, mentre observava

el bebè, va sentir la immensa soledat d'aquella menuda al desert africà. Amb un drap humit li va rentar les restes de sang, líquid amniòtic i placenta que li cobrien el cos. La va embolicar amb un llençol, també verd, com el que cobria el cadàver de la seva mare, i la va agafar a coll. La petita va obrir la boca cercant el pit, el mugró on agafar-se. La Marina va obrir la nevera. Va ficar la mà en una caixa de cartró amb el logotip de Metges Sense Fronteres i en va treure un biberó preparat amb aigua i llet en pols. El va posar a la finestra i va deixar que l'escalfor de l'ambient el temperés.

La menuda es va entretenir unes dècimes de segon amb la teta, però, com si ja ho hagués practicat dins el ventre de la seva mare, va començar a xuclar amb una rapidesa gens habitual en un nadó. Continuava movent els llavis demanant-ne més, però la Marina va considerar que ja n'havia pres prou. La va bressolar, suaument, a coll i li va recolzar el caparró sobre el seu pit perquè li sentís els batecs del cor. Uns batecs com els que havia escoltat durant nou mesos dins el ventre de la seva mare. La menuda semblava inquieta i la Marina va sortir caminant del dispensari. Es feia clar a quaranta-vuit graus. El cel es deixava pintar de taronja i rosa, el bellíssim quadre de cada matí. La menuda va plorar. La Marina la va acaronar i llavors, fluixet, li va cantar:

Noni-nó li diu sa mare,
noni-nó n'és petitó,
noni-nó quan lo bolcava
i tot era noni-nó.
Noni-nó li diu sa mare,
noni-nó n'és bon minyó,
noni-nó quan li cantava
i tot era noni-nó.

La cançó de bressol que l'àvia Nerea li cantava a ella en les seus nits mallorquines.

I la menuda es va adormir. I es van quedar totes dues soles, davant el desert de Danakil, entre sorra, sal i sofre.

Els seus retrets contra el món ja eren cosa del passat. Com una esposa que, el primer any de casada, retreu al marit que no compleixi les promeses fetes, la Marina, durant els primers anys de cooperant, retreia al món que no complís les seves expectatives.

Poc després de fer els vint anys, amb aquella meravellosa ingenuïtat típica de l'edat, pensava que la humanitat canviaria. Quan en tenia trenta era una apassionada activista defensora dels drets humans, capaç de compaginar la feina de metge amb la lluita activa contra la injustícia global. Sobretot, la lluita pels drets de les dones. Dones com la que se li acabava de morir a les mans i la que continuava viva als seus braços.

Tant la ingenuïtat dels vint, però, com l'empenta dels trenta havien minvat a partir dels quaranta i havien deixat pas a la serenitat i la temperància; ara la Marina era una dona madura, una professional compromesa que treballava des del cor de cada persona a qui atenia. Sense cap més pretensió que millorar la vida d'aquelles persones. I era conscient que abrigar aquella menuda etiòp que acabava de néixer era molt més important que qualsevol altra lluita, reivindicació, petició o súplica a les organitzacions supranacionals que dirigien el món.

El seu rellotge de polsera marcava un quart i cinc de vuit del matí. La temperatura començava a ser asfixiant i va tornar a entrar al dispensari amb la menuda adormida als seus braços. La va mirar i li va semblar preciosa, negra, esprimatxada i amb el cap pelat. Dormia tranquil·la. Va seure sense deixar de mirar-la i va sentir aquella pau que desprenen els nadons quan dormen. Va repenjar el cap a la paret i, esgotada, va deixar que la calma de la menuda l'acompanyés.

Per la porta va entreveure, desdibuixades i sorgint d'un núvol de sorra vermellova, unes siluetes femenines. Segurament, els familiars de la nena, va pensar alleujada. Li va acaronar la galtona. I es va imaginar com l'entregaria a una altra dona. Li trauria el llençolet verd i l'embolcallaria amb aquelles teles tan boniques, de colors vius, que duïen les dones africanes. Va pensar en la vida que l'esperava. Sabia que, d'amor, no n'hi faltaria. Els àfars eren un poble amable i bondadós que adorava els seus fills. Encara que fos òrfena de mare, tindria el caliu de la resta de la tribu, del seu pare, les seves tietes, les seves innombrables cosines, les àvies, les amigues de la mare. Perquè, a l'Àfrica, la cura dels fills és compartida per totes les dones que formen el clan. S'ajuden les unes a les altres.

La Marina, tot i que no tenia fills, havia reflexionat sovint sobre la maternitat de les dones europees, aïllades dins els seus asèptics pisos de ciutat, una criança que era sinònim de solitud. Com el cas de la seva germana Anna, que havia criat la seva filla dins aquella mansió de cinc-cents metres quadrats amb revestiment de marbre blanc i piscina amb vistes al mar. La Marina havia après a no jutjar, però era conscient que les europees i les africanes tenien moltes coses per aprendre mútuament.

Acaronant la galta d'aquella nena negra que duïa en braços també va pensar que l'esperava una vida dura. La vida nòmada. Aquella terra àrida seria l'únic paisatge que veurien els seus ulls. I mai cap altre. Sempre a més de quaranta graus. Com el vent, es desplaçaria tota la seva vida a la recerca d'aigua. Carregant les estoretes que formarien casa seva en qualsevol tros de terra. Segurament no aprendria a llegir ni a escriure, munyiria cabres, buscaria llenya, moldria el gra, pastaria el pa i, abans de totes aquestes tasques domèstiques, el dia que fes dos anys, i seguint una tradició mil·lenària, quatre dones se l'endurien sota un arbre. L'ajaurien. Dues li aguantarien les espatlles, les altres dues li obririen les cames i les hi subjectarien fort, per tal que la

partera de la tribu, amb un estri tallant, li esquincés el clítoris. Va tancar els ulls en pensar-hi. Va prémer el cos de la menuda contra el seu, com si volgués protegir-la.

—Ja dorm? —li va preguntar en Mathias des del llindar de la porta.

La Marina va fer que sí.

—Ha arribat la Samala. Ja em quedo jo.

Amb molt de compte, li va donar la nena. Es va allunyar cap a la porta i va sentir que en Mathias pronunciava unes paraules en alemany, fluixet, per no despertar-la.

—*Wilkomen zum leben, meine lieblich Mädchen.*¹

La Marina es va tombar cap a ells. I aquella fotografia tan bonica la va tornar a commoure. En Mathias, tan corpulent i tan europeu, bressolant i contemplant amb els seus enormes ulls verds aquella minúscula nena negra.

—Crec que algunes paraules d'aquestes les tenim apuntades a la llibreta —li va dir la Marina des del llindar de la porta.

En Mathias va esperar, expectant, la traducció de la seva dona:

—Benvinguda a la vida, la meva preciosa nena.

—Deuen tenir un GPS a l'hipotàlem —deia la Marina, veient com les dones africanes s'acostaven pel desert.

Cada matí es preguntava el mateix. Com era possible que es poguessin orientar durant quilòmetres en aquell extens mar de sorra que, als seus ulls, era tot idèntic, tant se val cap on miressis? Les clíniques mòbils de l'ONG eren itinerants i s'instal·laven a la vora dels poblats àfars. Però hi arribaven dones de tribus llunyanes que havien caminat durant hores, orientant-se, segons deien, per les estrelles de la matinada i les ondes de la sorra.

1. Benvinguda a la vida, preciosa nena meva.

La Marina les va observar mentre se li acostaven caminant lentament, amb els seus bebès lligats a l'esquena i un grup de mainada, de dos a vuit anys, corrent amunt i avall al costat d'elles. Les àfars eren dones esveltes, dotades d'una elegància innata i sabien cobrir els seus cossos prims amb grans mocadors estampats amb sanefes i colors vius que contrastaven amb el negre de la seva pell. La Marina se'ls va acostar.

—*Ändemën aderu* —els va dir.

Les dones van riure quan van sentir que la Marina les saludava en cuixita. Eren terriblement ingènues i sempre agraïdes. Alguns bebès, en canvi, girant la carona entre els mocadors, bramaven. Probablement era la primera vegada que veien una dona blanca. Cap d'elles no va preguntar per la noia embarassada i la Marina, amb gestos i paraules molt bàsiques en anglès, els va explicar el que havia passat aquella nit.

—Sabeu qui és? La coneixeu? —els va preguntar.

Elles no en sabien res, de la jove. A l'aldea on vivien no havia desaparegut cap dona. Tot i això, els va demanar que mirassin darrere la casa de formigó, on en Mathias havia deixat la llitera amb la jove morta tapada amb el llençol verd. Potser l'havien vist alguna vegada.

Abans d'atendre aquelles dones i els molts pacients que anirien arribant al llarg del dia, la Marina necessitava menjar alguna cosa, dutxar-se i, sobretot, beure aigua. Va entrar a la casa. La Samala preparava *injera*, el pa etiop que menjaven per esmorzar cada matí. La Samala formava part del personal local contractat per Metges Sense Fronteres i s'encarregava de fer la neteja dels dormitoris, rentar la roba, comprar menjar i cuinar per als cooperants. Els seus fills ja eren grans i s'havia quedat vídua feia cinc anys. Malivia en un dels *kebele* més humils d'Addis Abeba, on tot se sabia pel boca-orella, i es va assabentar que uns metges europeus contractaven gent de la zona per treballar amb ells. Buscaven sobretot logistes, homes amb permís de conduir i coneix-

xements de construcció, electricitat i lampisteria per muntar les clíniques mòbils arreu del país. Però ella se'ls va presentar; sabia cuinar i fer la neteja, ho havia fet tota la vida. Cada dia, durant dos mesos, es va estar asseguda davant la porta de l'oficina, esperant el moment en què els metges blancs la necessitessin. I un dilluns, una de les dones que l'organització tenia contractades va deixar d'anar-hi, sense més ni més, i la Samala es va incorporar a la gran família de MSF. D'això ja en feia un any. I juntament amb en Kaleb, el logista local, formaven l'equip que acompanyava la Marina i en Mathias en el projecte de nutrició materno-infantil de la depressió d'Àfar.

La Marina va deduir que en Mathias ja havia explicat a la Samala el que havia passat, de manera que no li va preguntar res i, després de saludar-la afectuosament i agrair-li l'esmorzar, va beure un llarg glop d'aigua i se'n va anar cap a la seva habitació.

La dutxa consistia en un fil molt prim d'aigua. Dos minuts escassos. Però aquells dos minuts eren un plaer tan gran que, de vegades, la Marina comptava mentalment els cent vint segons per obligar-se a no pensar en res més que aquell tresor escàs del desert que li recorria el cos. La ment, però, és estranya i, contra la seva voluntat, va pensar en el vol LH2039, de Lufthansa Airlines, que al cap de tres dies la retornaria a Addis Abeba, a «casa».

Assegudes a terra i recolzades a la paret del dispensari, les dones etiòps i els seus fills s'esperaven perquè els atenguessin els metges. S'anaven explicant les unes a les altres el que havia passat i s'acompanyaven fins a la llitera de la jove morta. Més de seixanta dones van passar a fer el reconeixement del cadàver. Ningú no va saber qui era.

Al capvespre, la pudor de mort era insuportable.

La Marina, des de la finestra de la cuina, mentre donava el biberó a la menuda, va veure com en Kaleb introduïa el cos inert de la dona al seient del darrere del jeep propietat de l'ONG.

El logista va tancar la porta, va engegar el motor i es va allunyar desert enllà. Cavaria un clot a pocs quilòmetres, orientaria el cos de la noia cap a la Meca i la ficaria dins. El reompliria, formaria un petit turonet de pedres, segons el ritual àfar, i resaria a Al·là.

La pols que havia aixecat el jeep ja s'havia esvaït del tot. I aquell detall tan insignificant va inquietar la Marina. Va sentir que el cor se li accelerava i li va semblar que, en pocs segons, la temperatura s'havia enfilat un munt de graus. Durant aquelles dotze hores en què el cadàver havia estat a la casa, aquell petit ésser humà que duia a coll pertanyia a la dona morta i així es va fer saber a totes les persones que van visitar el dispensari. Ara, sense aquell cos, la menuda ja no era de ningú. No importava a ningú. Si plorava, si tenia set, si tenia gana, si anava bruta, si es volia moure, cap altre ésser humà, tret d'ella, no aniria a auxiliar-la. I va sentir una tristesa molt fonda per la profunda soledat d'aquella nena sense nom a la banya d'Àfrica. Afligida, va passar del sentiment de tristesa al de culpabilitat. Havia actuat tal com ho hauria fet qualsevol altre metge. Però no era aquella afirmació el que més la preocupava, sinó una pregunta que s'havia fet en altres intervencions mèdiques al llarg de la seva feina a MSF.

—Per a aquell ésser humà, la millor opció era viure?

Es veia com una orgullosa metgessa occidental salvant vides al paupèrrim tercer món, però potser tot plegat era un error, potser era la llei de la naturalesa la que havia de decidir qui vivia i qui no. I potser la petita que bressolava als seus braços hauria d'estar abraçada a la seva mare, sota terra, sepultada en pau.

La Marina es va eixugar el front amb la mà i va mirar d'esborrar aquell pensament.

—És estrany que no l'hagi vingut a buscar ningú. Segurament és una nena no desitjada, fruit d'una violació —va afirmar en Kaleb.

La Marina i en Mathias no s'esperaven aquella resposta i els va causar malestar.

—Me la puc endur a l'orfenat d'Addis Abeba —va continuar en Kaleb.

—Esperem-nos uns dies més, potser vindrà algú a reclamar-la —va contestar la Marina—. Si no vingués ningú, de camí cap a l'aeroport la deixarem nosaltres a l'orfenat.

El vent tornava a bufar contra la casa de formigó on dormien la Marina, en Mathias i la menuda, que tornava a plorar, tal com solen plorar els nadons quan tenen gana, desesperadament.

—Això no pot ser normal. Vols dir que no li passa res? —va preguntar en Mathias obrint molt els ulls, desconcertat. Era la tercera vegada que la nena es despertava aquella nit.

La Marina la va tornar a agafar.

En Mathias es va incorporar. Ell s'encarregava d'anar a buscar el biberó.

—Ara entenc per què el meu germà gran es va separar al cap d'un any d'haver tingut el seu fill.

—La meva neboda plorava sense parar, nit i dia —va afegir la Marina—. Una vegada, a les quatre de la matinada, desesperades, vam arribar a agafar el cotxe perquè s'adormís.

—I es va adormir? —va preguntar en Mathias.

—Sí. Es va adormir. Fins que vam aparcar el cotxe i vam treure les claus del contacte.